

104330

Világháború képes krónikája

Frigyes kir. herceg tábornagy.

15. füzet, 1915. jan. 17.

Ára 24 fillér

A Világháború Képes Krónikája rendkívüli kedvezményei.

A páratlan fogadtatást, melyben a művelt magyar közönség Krónikánkat részesítette, azzal viszonzozuk, hogy t. előfizetőinknek és olvasóinknak csaknem

teljesen ingyen

kiváló értékű, örökbecsű irodalmi művek megszerzését tesszük lehetővé.

T. előfizetőink és olvasóink az alább ismertetett két könyvcsoportból csupán a felüntetett bekötési díj ellenében, tehát úgyszólván **ingyen** kapják meg a nekik tetsző műveket, a következő módzatok mellett:

Aki félútre 6.— koronával fizet elő Krónikánkra, az a két csoportból félútreként egy-egy kötetet választhat.

Aki negyedútre 3.— koronával fizet elő Krónikánkra, az negyedútreként az egyik csoportból egy kötetet választhat.

Akik lútreként vásárolják a Krónikát, szintén részesülnek kedvezményeinkben, negyedútreként egyszer egy kötetet választhatnak az egyik vagy másik csoportból, ha a Krónikánk minden fűzetéhez mellékelt kedvezményszelvényekből négy egymás után következő számot beküldenek.

A kiválasztott kedvezményeket a pénz előzetes beküldése ellenében szállítja a kiadóhivatal, de megrendelhető azok minden könyvkereskedőnél, árusnál, trafikban.

Mindenki ott szeresheti meg a kedvezményeket, a honnan a krónikát kapja.

Budapesten a kedvezmény díján felül kötetenként 40 fillér, vidéken kötetenként 72 fillér fizetendő szállítási és csomagolási díj fejében.

1. csoport. VILÁGHÍRŰ UTAZÁSOK KÖNYVTÁRA.

RÁTH MÓR-FÉLE KIADÁSOK DÍSZKÖTÉSBE.

1. **Jephson: Emin Pasa és a lázadás Aequatoriában.** Gazdagon illusztrált mű, 1 kötet, 14 kor. 80 fill. bolti ár helyett ráfizetés 2 kor.

A világirodalom egyik legkiválóbb utazási munkája, melyben a szerző, aki a Stanley-féle világhírű expedícióban résztvevő, csodás kalandjait és viszontagságos utazásait írja le, rendkívül sok pompás kép kíséretében.

2—3. **Hübner Sándor gróf: A britt birodalmon keresztül.** Két kötet számos képpel és térképpel. 20 kor. bolti ár helyett kötetenként ráfizetés 2 kor. 50 fill.

Hübner Sándor gróf, az egykori követ és miniszter, kedves, könnyed mesélő, aki mindazt, amit mély tudással és alaposítással megfigyelt, vonzóan és elejétől végig érdekesen adja elő. Anglia és gyarmatai manapság mindenképp érdekelnek és ebben a műben mindent megtalálni, ami azokról tudnivaló.

4—5. **Höhnel Lajos: A Rudolf és Stefánia tavakhoz.** Teleky Sámuel gróf felfedező útja Keletafrikában. Két kötet,

Mind ezek a munkák kiterjeszkednek mindazokra az országokra és népekre, melyek felé a világháború során a közérdeklődés fordul.

2. csoport. MIKSZÁTH-MŰVEK.

LÉGRÁDY-FÉLE KIADÁSOK DÍSZKÖTÉSBE.

Ebben a csoportban Mikszáth Kálmán legszebb alkotásait adjuk, a nagy költő ama munkáit, melyeknek páratlan népszerűségét és világhírét köszönheti. Mikszáth elismert írói nagysága felment minket attól, hogy őt bővebben ismertessük.

10. **Besztercze ostroma.** Illusztrált díszkiadás, 13 kor. bolti ár helyett ráfizetés 3 kor. 20 fill.

11. **Kisértet Lublón és egyéb elbeszélések.** Illusztrált díszkiadás, Mühlbeck, Neogrady és Jankó rajzaival. 13 kor. bolti ár helyett ráfizetés 3 kor. 20 fill.

12. **Szent Péter esernyője.** Illusztrált díszkiadás, Neogrady rajzaival, 13 kor. bolti ár helyett ráfizetés 3 kor. 20 fill.

13. **Az új Zrínyiász.** Társadalmi és politikai satirikus rajz. Díszkiadás. (Nem illusztrált.) 12 kor. bolti ár helyett ráfizetés 1 kor. 50 fill.

Mindkét csoportban foglalt művek egytől-egyig alkalmasak születésnap, névnap, bérnap, karácsony, újévi és minden más ünnepi ajándék céljára.

M. N. MŰZEM KÖNYVTÁRA
VILÁGHÁBORÚ.
659. sz.

15. füzet.

A Világháború képes krónikája

SZERKESZTŐ SÜLE ANTAL
RÉVAI-KIADÁS TELEFON 56-27

HETENKINT EGY FÜZET
ELŐFIZETÉSI ÁR 1/4 ÉVRE 3 K, 1/2 ÉVRE 6 K

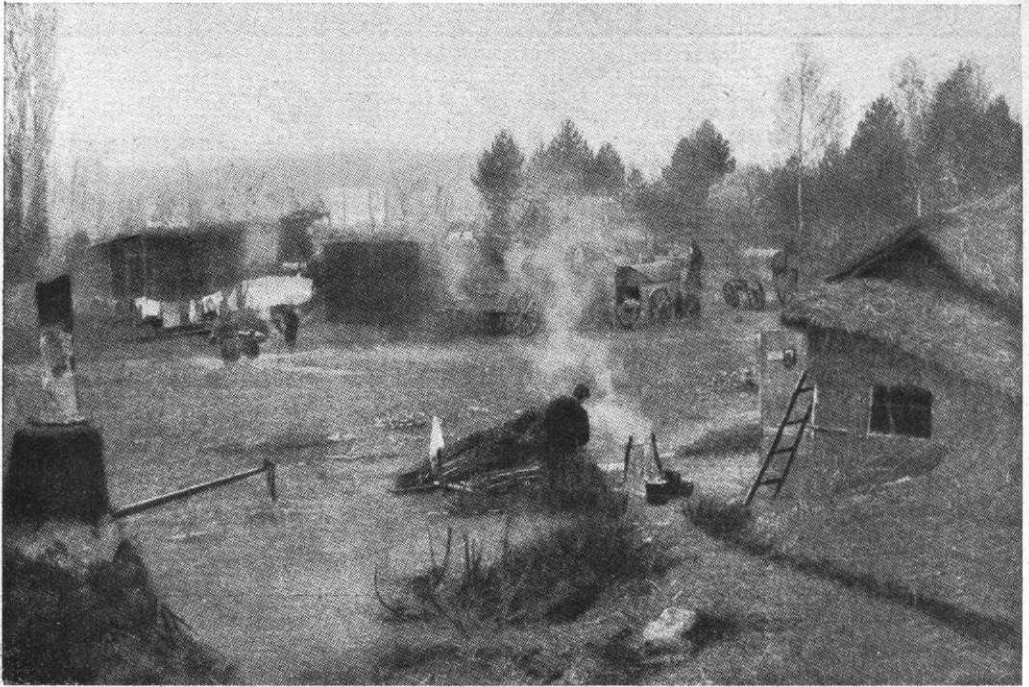
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ
BUDAPEST VIII. ÜLLŐI-ÚT 18.

KÉPEK A NÉMET-FRANCIA HARCTÉRRŐL

Elfoglalt francia helység.

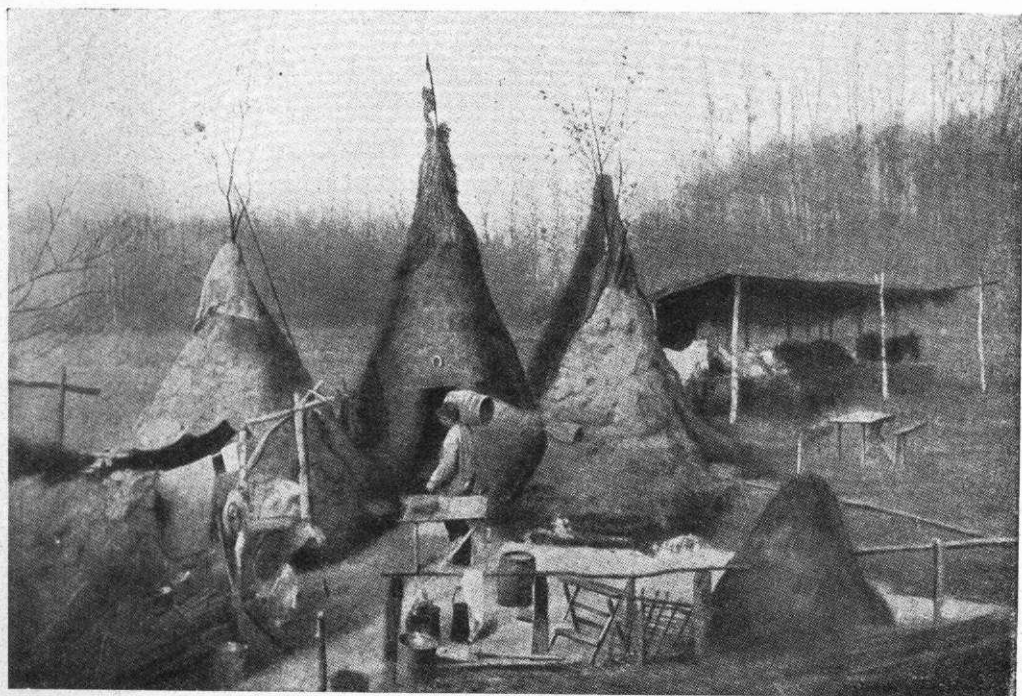
A vitéz német csapatok az elfoglalt helységben utcai harcot vívnak az elkeseredetten védekező francia katonákkal.

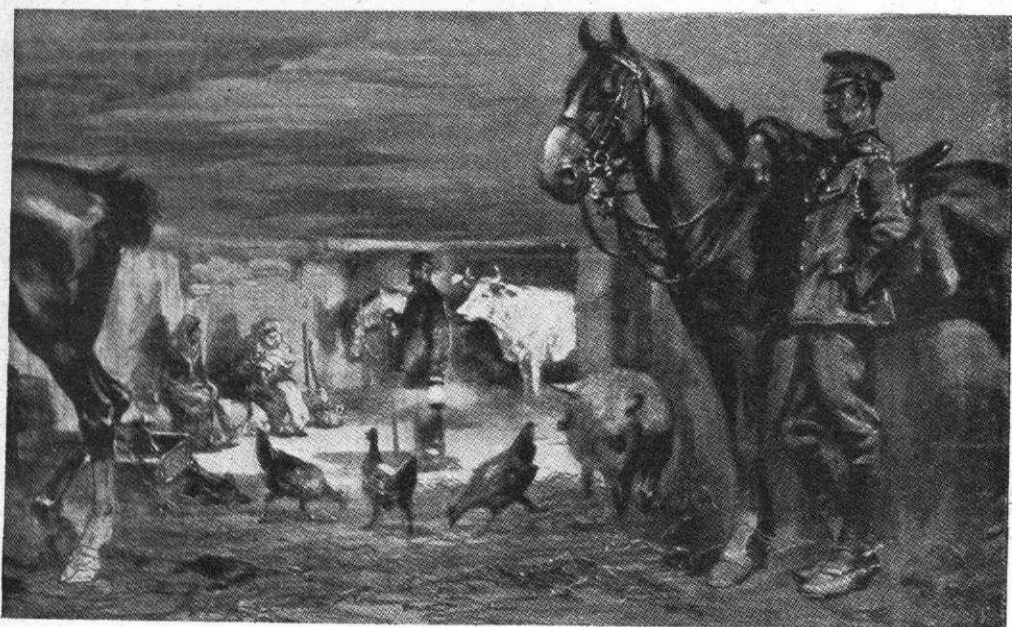
A franciák tábora a tűzvonal mögött. Szalmából és agyagból épített kunyhó, előtte főzőhely, a háttérben mosdóhely és kocsiszín.

A beásás nagy háborúja. Angol lövészárkok a fronton.

A franciák tábora a tűzvonal mögött. Afrikai mintára sárból tapasztott sátrak, melyek egészen olyanok, mint a szenegál-falvak a néprajzi kiállításokon.

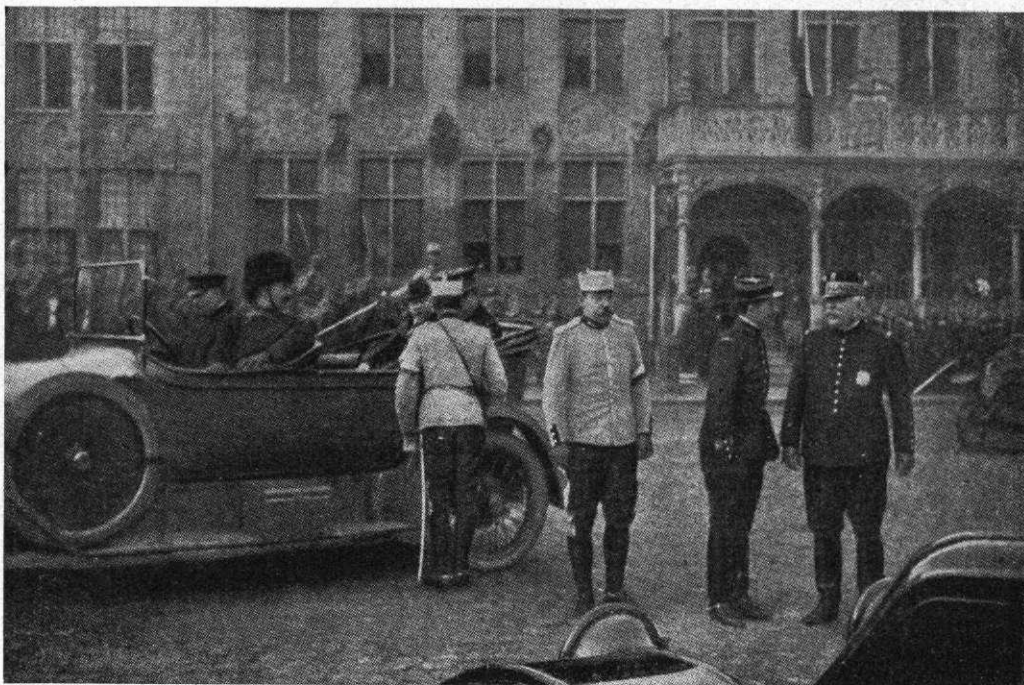
Az Aisne folyami barlanglakók. Egy földalatti helyiség, melyben egy egész eskadron angol lovasság és földművesek is ellaknak.

Hogyan szóltották fel Reims városát a megadásra
Német parlamentairek bekötött szemmel bevonulnak a városba.

Belga menekültek vigasztalására Angliában egy magánházbán tartott mise.

Albert belga király. Poincaré (az autóban) és Joffre tábornok (a jobb szélső) Furnesben a főhadiszálláson.

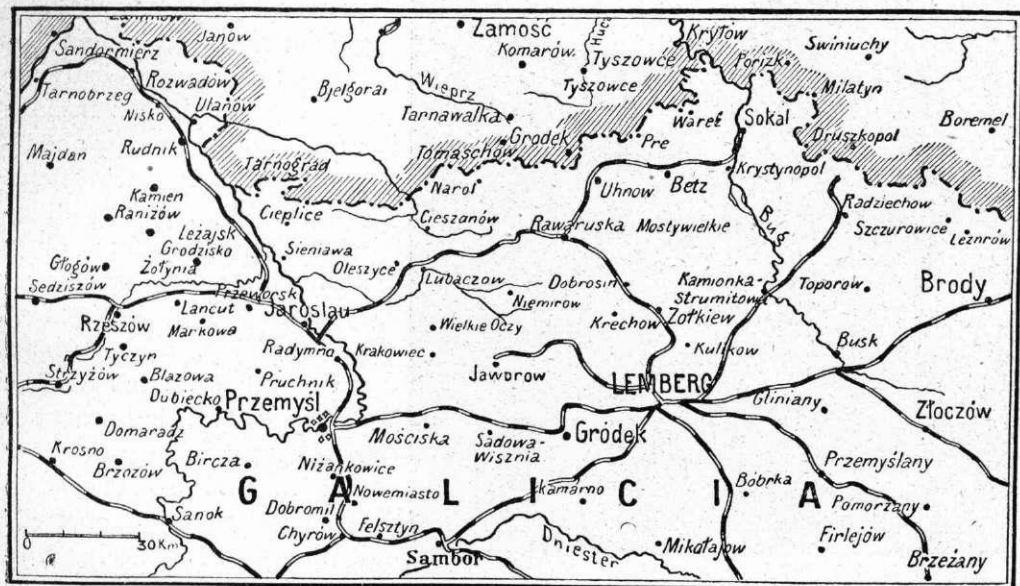
Belga menekülők Párisban. (Sajtóiroda, Leipzig.)

A LEMBERGI CSATA.

«Lélekzetünket is visszafojtva szegezzük figyelmünket arra, ami most a Visztula és Dnyeszter között történik, ahol a világháború premiérre készül.»

Augusztus legvégén e szavakkal kezdődött egy haditudósítás, mely az északi harctérnek egyre nagyobb arányokban kibontakozó harcairól számolt be. S valóban e napok hangulata méltó volt egy világtörténelmi premiérhez. A minden eddig ismert méretet felülmúló seregfelvonulások, a négyszázkilométeres csatavonal, az óriási tömegű csapatmozdulatok úgy hatottak, mint valami csodálatos természeti tűnemény, melynek fölemelnek monumentális arányai, lenyűgöznek és megdöbbentenek borzalmai.

A lembergi harcok izgalmas napjaiban, a feszült várakozás alatt az a hit élt mindenkiben, hogy a négyszázkilométeres fronton folyó harc végképpen eldönti a világháború sorsát. S éppen ez a harc tette legjobban nyilvánvalóvá, hogy nem minden, méreteiben hatalmas esemény egyszermind döntő fontosságú s hogy azok a medencék, melyekből a háborús hatalmak az

A lembergi harctér.

emberanyagot merítik, sokkal dúsabb tartalmuak, semhogy egy vagy két nagyobb összeütközés, bármi véres legyen is, pontot tehetne ez irtózatossá a galícia végére.

Döntő fontossága ezeknek a galíciai harcoknak sem volt, sőt nem is voltak egyebek, mint pozíció-harcok, melyek csupán előnyökhöz juttathatják az egyik vagy a másik felet, ám döntő jelentőségű sikerhez nem.

Lembergnek, Galicia tartományi fővárosának stratégiai jelentősége egyáltalában nincs. Nem megerősített város és a körülötte elterülő térségek teljességgel alkalmatlanok arra, hogy akár a mi hadvezetésünknek is megfelelő bázist nyújtsanak. Kétségtelen, hogy Lemberg megszerzése fontosabb volt az oroszoknak, mint a mily kár ideiglenes elvesztése nekünk. Mivel Orosz-Lengyelország vasúthálózata csak hiányosan van kiépítve, mindenesetre előnyt jelent az orosz hadsereg számára, hogy keleti Galiciában vasúti vonalaknak jutott a birtokába, de talán ennél is többre becsülte Oroszország annak a poli-

tikai jelentőségét, hogy megszállhatta Galicia fővárosát.

Az első leMBERGI csata azzal az eredménnyel járt, hogy mi nyolcnapos csata után önként kiürítettük a várost és seregeink visszavonultak a Grodek mögötti, Lemberg-től délnyugatra eső mocsaras vidékre. Visszavonultunk, nem az orosz hadvezetés ügyessége, vagy katonáink vitézsége, hanem tisztán az ellenséges hadsereg nyomasztó számbeli túlsúlya elől. Feladtunk egy hadászati teljességgel jelentéktelen pontot akkor, mikor ott levő katonáink száma olyan arányban állott az ellenség erejéhez, mint három a nyolchoz. Nyugodt öntudattal tekinthetünk vissza bármikor az oroszokkal való háborunknak erre a mozzanatára is, mert a számos ütközeteknek valamennyiében, melyeket az első leMBERGI csata magában foglalt, a mi katonáink felülmúlhatatlan hősiessége ma-

Figyelő a lövészárokban.
(Félegyházy László hadnagy felvétele.)

radt győztes. Mi sem bizonyítja ezt inkább, mint hogy elvonulásuk nemcsak hogy a legnagyobb rendben történt, hanem a rettentő muszka tömegnek szétzilált és meggyötört állapotában eszébe sem jutott, hogy seregeinket kövesse.

De mindennél ékesebb bizonyosága csapataink rendezettségének az, hogy az első lemergi csatát néhány nappal később újabb nagy csata követte Galiciában és pedig a mi támadásunkkal. Vert sereg nyilván nem vállalkozhatott volna erre. Egy minden ízében győztes, diadaltól mámoros hadsereg volt az, melyet végül az orosz sereg brutális tömege, számbeli túlsúlya a visszavonulásra készítetett. Oly rettentő erővel állott itt az ellenség, hogy minden nehézség nélkül tehetett bekerítő mozdulatokat és azzal fenyegetett, hogy elvágja a diadalmas Dankl- és Auffenberg-sereg útját. Ez a veszedelem volt az, mely a legfényesebb győzelmek közepette megállást parancsolt seregeinknek, hogy újabb terepszakaszban helyeződve el, készüljenek az eddigieknél nagyobb jelentőségű harcok megvívására.

A lemergi csaták idején az orosz még háromszoros túlerővel volt velünk szemben. Ebben a helyzetben lehetetlen volt döntő eredményt elérnünk, de a folytonos csatározással elértük azt, hogy az orosz sorok megritkultak és fokozatosan eljutottunk odáig, hogy a két sereg katonáinak száma úgy aránylott egymáshoz, mint egy a kettőhöz.

Tűzvonalban. (Félegyházy László hadnagy felvétele.)

Harc négyszáz kilométeres vonalon.

Azáltal, hogy Dankl és Auffenberg seregei, vagyis északi hadseregünk balszárnya diadalról-diadalra haladva behatolt Oroszország belsejébe és ott halálos csapást mért az orosz hadsereg jobbszárnyára, természetesen egész északi hadseregünk lényegesen megváltoztatta eredeti helyzetét és a nyugatról keletre húzódó eredeti vonalat az elhelyezkedésnek észak-déli iránya váltotta fel. Ennek a vonalnak a sarkpontja Lemberg volt. Ezzel a hatalmas térséget betöltő sereggel mintegy párhuzamosan állott szemben az elleneséges erő, melynek főtörékvése az volt, hogy Lembergnél keresztültörje hadállásunk vonalát. A kisebb-nagyobb, de túlnyomóan véres, ekkeseredéssel folytatott harcoknak az a sorozata, melyet az első leMBERGI csata magában foglal, nyolc napig tartott és szeptember 3-án ért véget Lemberg földadásával. Erről a nyolc napos harcról élénk képet ad a következő hivatalos jelentés:

A Dankl- és Auffenberg-sereg győzelmeivel egy időben Kelet-Galiciában is nehéz küzdelem folyt. Az erős túlnyomó ellenség betörésének megakadályozására kirendelt erőink augusztus 27-én *Dunajov-Busk* vonalában ellenségre bukkantak. A Pomorzanitól nyugatra fekvő magaslatokat elfoglalt oszlopok sikerei ellenére a zlocovi műút mindkét oldalán előrenyomoló hadseregrészeink, a különösen tüzérség dolgában túlerős ellenséggel szemben nem tudtak eredményt elérni.

A Szalvátor-huszárok erdei tábora Galiciában. (Kilophot, Wien XIX.)

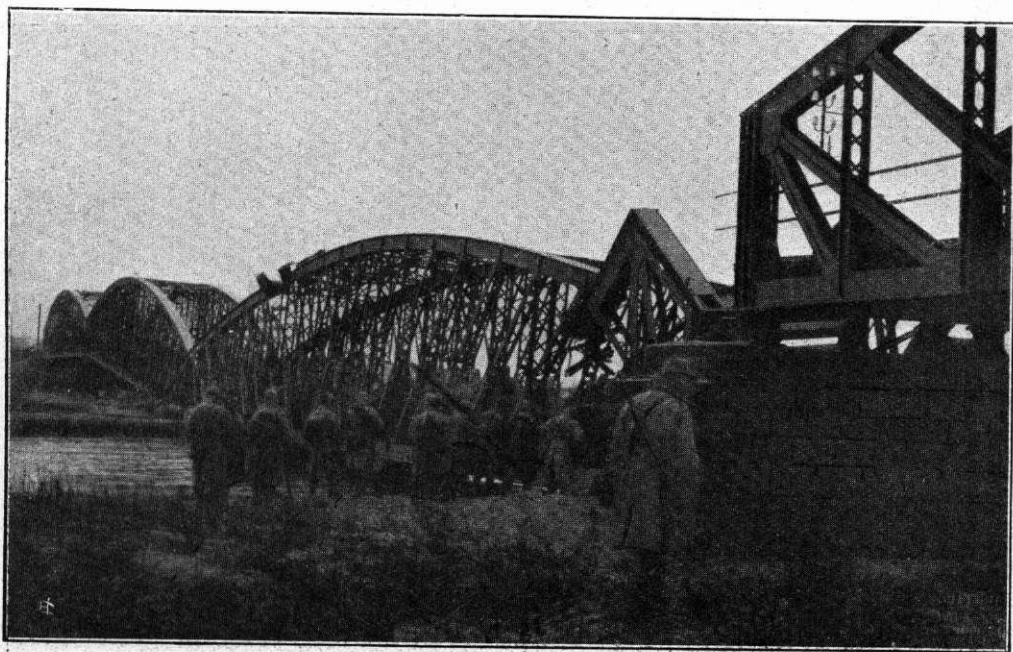
Augusztus 28-án az oroszok a támadást a Lemberg-től keletre harcoló hadseregrészeink ellen is folytatták. A délután folyamán csapatainknak a Gnila-Lipa mögé és a Lemberg-től keletre és északra fekvő szűkebb területre való visszavonulása annál kevésbé volt elkerülhető, mivel déli szárnyunk is fenyegetve volt Brzezany irányából. A visszavonulás teljes rendben történt meg anélkül, hogy a nyilván szintén nagyon kimerült ellenség azt jelentékenyebben zavarta volna.

Augusztus 29-én az oroszok az egész arcvonal mentén újból támadtak és a Lemberg-től észak-keletre fekvő területről dél felé tolták el erőiket. Másnap ez a támadás felette hevessé vált. Különösen Przemyslany és Firlejov irányából volt képes az ellenség mindig újabb erőket a harcba vetni, melyekkel szemben a mi csapataink, miután ismételtlen megkísérelték, hogy magukat a Rohatyntól nyugatra gyülekezett újabb orosz seregrészek támadásától mentesítsék, kénytelenek voltak Lemberg és Mikolajov felé visszavonulni.

Derék csapataink mindezekben az ütközetekben nagy veszteségeket szenvedtek, különösen az erős és modern nehéz ágyúkból is tüzelő ellenséges tüzérségtől.

Összefoglalóan megállapítható, hogy *eddig mintegy 40 orosz gyalog- és 11 lovas-hadosztály ellen harcoltunk és ezeknek legalább felét, nagy veszteségeket okozva nekik, visszavettük.*

A szeptember 3-án kiadott hivatalos jelentés közölte azután, hogy meg-

Felrobbantott vasúti híd Wola Malkova mellett Galiciában. (Kilophot, Wien XIX.)

történt a hadvezetőség jól megfontolt és a további oparációkra nézve szükséges intézkedésének megvalósítása: *Lemberg kiürítése.*

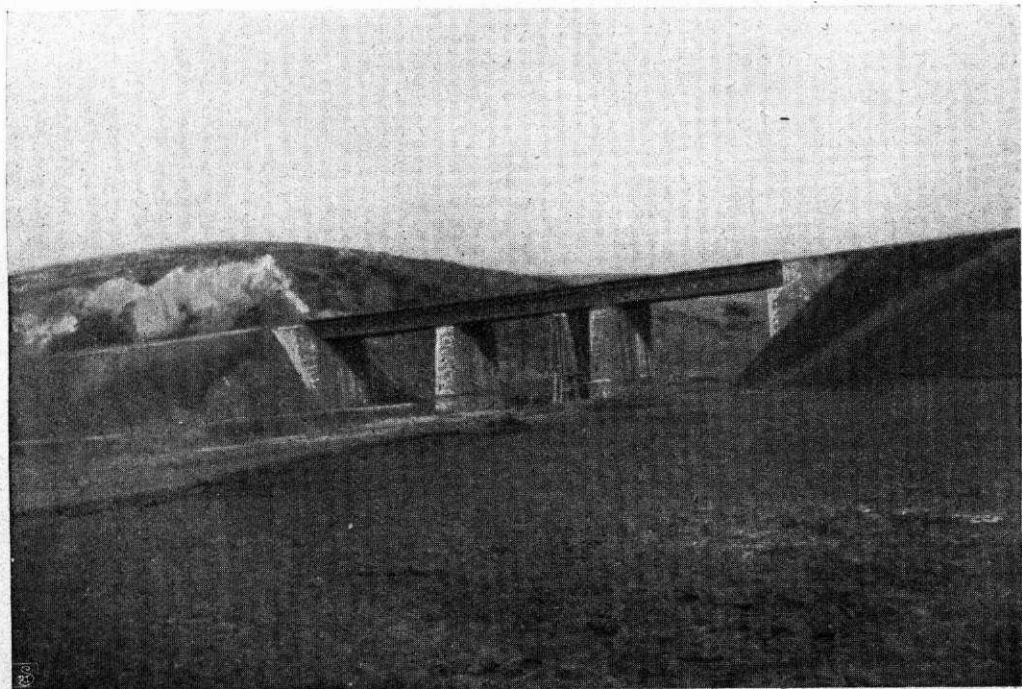
Kétségtelen, hogy az első galíciai csata eredményét az oroszok rettentő túlerejüknek köszönhették. Ez a túlerő azonban főképpen a tüzérség dolgában érvényesült, mivel az ellenségnek nemcsak hogy több ágyúja volt, hanem számos nehéz ágyúja is, melyeket határszéli erődítéseiből hozott magával. Ivanov tüzérgenerális kitűnően értett is hozzá, hogy 15 centiméteres tábori mozsarait megfelelő helyekre állítsa és így a mi kinyult hadállásaink kénytelenek voltak kitérni a gránátok zápora elől, bár mindannyiszor hősi halál-megvetéssel kitartottak az utolsó pillanatig. Katonáink vasidegzetét, csodálatos teljesítőképességét és oroszlánszívét bizonyítja az, hogy a pokolnak ebben a tűzesőjében egyáltalában megállottak, hogy a földet, melyet védeniök kellett, csak emésztő harcok után és lépésről-lépésre engedték át, hogy a hasonlíthatatlan túlerőben levő ellenség rettentő támadásait egy álló hétig visszaverték és hogy visszavonulásuk teljes rendben történt, a nélkül, hogy az ellenség csak gondolt is volna az üldözésre. Meg kell azonban jegyeznünk, — s ez még növeli kisebbségben levő csapataink érdemét — hogy ezekben a harcokban is kellő ügyességet tanúsított az orosz hadvezetés is, mely seregeit a legnagyobb gyorsasággal vitte keresztül a tágas harcmezőt átszelő folyókon. Augusztus 21-én lépték át ez oroszok a Zbrucz határfolyót, 23-án már átkeltek a Szerethen, 25-én a Strypán, 27-én a Złota-Lipán és 30-án a Gnila-Lipán. Előnyomulásuk során birtokukba jutott Brody, Tarnopol,

Tábori kovácsműhely (Kilophot, Wien XIX.).

Zloczov és Brzezany és most már módjukban volt, hogy legyező alakban fölfejlődjenek Lemberg közelében.

A Lemberg körüli harci tereknek az a jellemzője, hogy helyenként óriási fenyőerdők borítják, melyek pompásan elfödik a közeledő ellenséget, ezenkívül mocsaras és homokos talaja van a vidéknek, mely nagyon megnehezíti a csapatok mozgását. Lemberg-től északra, egész Ravaruskáig, domb-láncolatok húzódnak, melyek az apró, de elkeseredett tusák egész sorát teszik szükségessé, míg délre a galíciai fővárostól, főképpen Grodek táján mocsarak és tavak vannak. A terepnek ez a sajátossága okozta, hogy a nyolcnapos csata túlnyomóan pozícióharcokkal telt el, miközben az oroszoknak módjukban volt megmutatni, hogy mit tanultak a japán háborúban. Megtanulták pedig, hogy az éj leple alatt roppant gyorsasággal beássák és megerősítsék magukat, hogy éjszakai szuronyrohamokat rendezzenek és hogy általában minden ponton nyugtalanítsák az ellenséget. Egyebekben pedig brutálisan egyszerű volt az egész taktikájuk: emberben és ágyúban való óriási tömegükkel, mely ellen döntést nem érhet el sem a katona hősi-sége, sem a vezetés zsenialitása, visszaszorították az ellenséget. Persze az embert nem kímélte az orosz parancsnokság és a legvérfagyalóbb veszteségek sem téríthették el attól, hogy lassan, de biztosan előrenyomuljon. Ha elpusztult egy ezred, mintha a földből termett volna, már másik állott a

Az oleavnica felrobbantott vasúti viadukt, melyet utászaink rendbe hoztak.
(Félegyházy László hadnagy felvétele.)

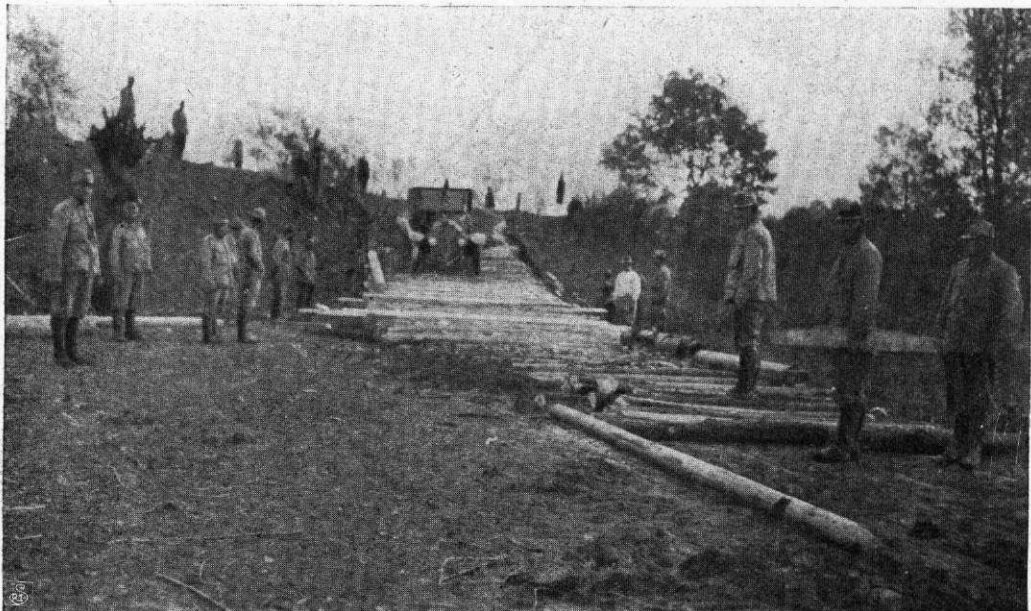
helyébe. Az óriási tömegnek ezzel a zúduló áradatával szemben nálunk is a végletekig helyt kellett állnia minden regimentnek.

A balszárnyon teljes volt a mi győzelmünk, a jobb szárnyon azonban vissza kellett vonulnunk, bár vereséget itt sem szenvedtünk. Stratégiai eredménynek mindenesetre nagy horderejű az, hogy a Dankl- és Auffenberg-seregek felnyomulásával megakadályoztuk az orosz haderők egyesülését. Hogy pedig e félelmetes harcokban belső szervezetében sem rendült meg a mi pompás seregünk, azt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy három napi pihenő után már új támadásba foghatott. Ebben a három napban mind a két seregnek lázasan kellett dolgoznia, hogy eltemethesse halottait, elvihesse sebesültjeit, betegeit és kiegészítse készleteit.

Egy szemtanú a harcokról.

Az első lemergi csatában lefolyt, szörnyen makacs, elkeseredett és véres harcokban nagy szerepe jutott a magyar ezredeknek is. Egy magyar főhadnagy, aki részese volt ezeknek a harcoknak, élénk leírását adta annak a páratlan lelkesedésnek, mellyel a magyar fiúk az ellenség rettentő tömegére vetették magukat, hogy szuronnal, puskával, puskatussal, vagy akár a puszta két kezükkel puszítsák, megritkítsák annak sorait.

Mentül északabbra kerültünk Lemberg-től, — kezdte elbeszélését, — annál élesebben szólt az ágyú. A légények föl se vették. Énekeltek. Amikor este lett, egy gyalázatos kis lenygel faluban gulába raktuk a fegyvert és lepihentünk. Északkelet felől az ég alján

Póthíd építése Galiciában, Grabovicán.

tüzes csíkokat szántott az ágyúlövés. Olyan volt, mintha egy-egy nagy csillag futott volna le az égről.

Másnap kora reggel fölrántott bennünket a riadó. Kissé nyugatnak fordultunk, majd megint észak felé. Rettentő katonatömeg vonult velünk egy sorban. Délelőtt tizenegy órakor már alig értettük a magunk szavát, helyettünk az ágyúk beszéltek. Rengett a föld a sűrű ágyúlövéstől és a katonák keményen megmarkolták a puskájukat.

Tizenkét órakor előretoltak bennünket a harcvonal felé. Messzelátóval már láttam az ütközetet. Éppen egy huszáreszkadron vágatott el arcvonalunk előtt, láttam, hogy a kapitány kardja csupa vér volt.

Egynegyed kettőre járt az idő, amikor fölharsant az ezredjelünk és nyomban utána: *Előre!* Ezredünk harmadik zászlóalja előrerohant s rajvonalba fejlődött két kilométernyire előttünk. Nemsokára megszólaltak puskáik.

Zászlóaljam félóra mulva került tűzbe. Balszárnyunkon rettentően szólt az ágyú és ahol a golyónk lecsapott, porzott a föld. Trombitajeleink összefonódtak az oroszokéval. Ropogott, pattogott a puska s a golyó port vert föl a vívóárkok homokhányásán. Porhanyós, homokos ez a föld, könnyen beleássa magát a katona. Az orosz gyalogság vállig földben volt s rettentő kemény harcot állott.

Századommal a harcvonal közepére kerültem. Beláthatatlan széles vonalban tartott az ütközet. A nap az oroszok szemébe sütött. Legénységünk nagyszerűen állta a tüzet.

Három óra hosszat feküdtünk rajvonalban. Mellettem néhány ember már halott volt. Sebesültek heverték tétlenül és lesték a percet, amikor fölveszik őket. Szemben

Gróf Bobrinszky, Lemberg orosz kormányzója.

velünk nagy, zöldes folt bontakozott ki. Egy nagy orosz csapat. Úgy látszik, meggyengült az állásuk és ezt a csoportot pótlásnak vetették előre.

Egyszerre rettentő bömbölés a hátunk mögött. Mielőtt az a zöld folt elemeire bomolhatott volna, mielőtt rajba fejlődhetett volna, néhány ágyúgolyónk közéjük csapott.

Ezalatt szólt a puská s már háromszáz méter távolságban voltunk az orosz vívóároktól. Már ki lehetett venni az egyes szakállas, hozontos arcokat, amelyeken veríték ült s melyeket mocskossá tett a magyar golyó nyomán felcsapódó homok. Egyszerre megszólalt a kürt:

— Szuronyt szegezz! — kiáltották a tisztek.

A következő pillanatban hatalmas *rajta* kiáltás nyomta el a puskaropogást.

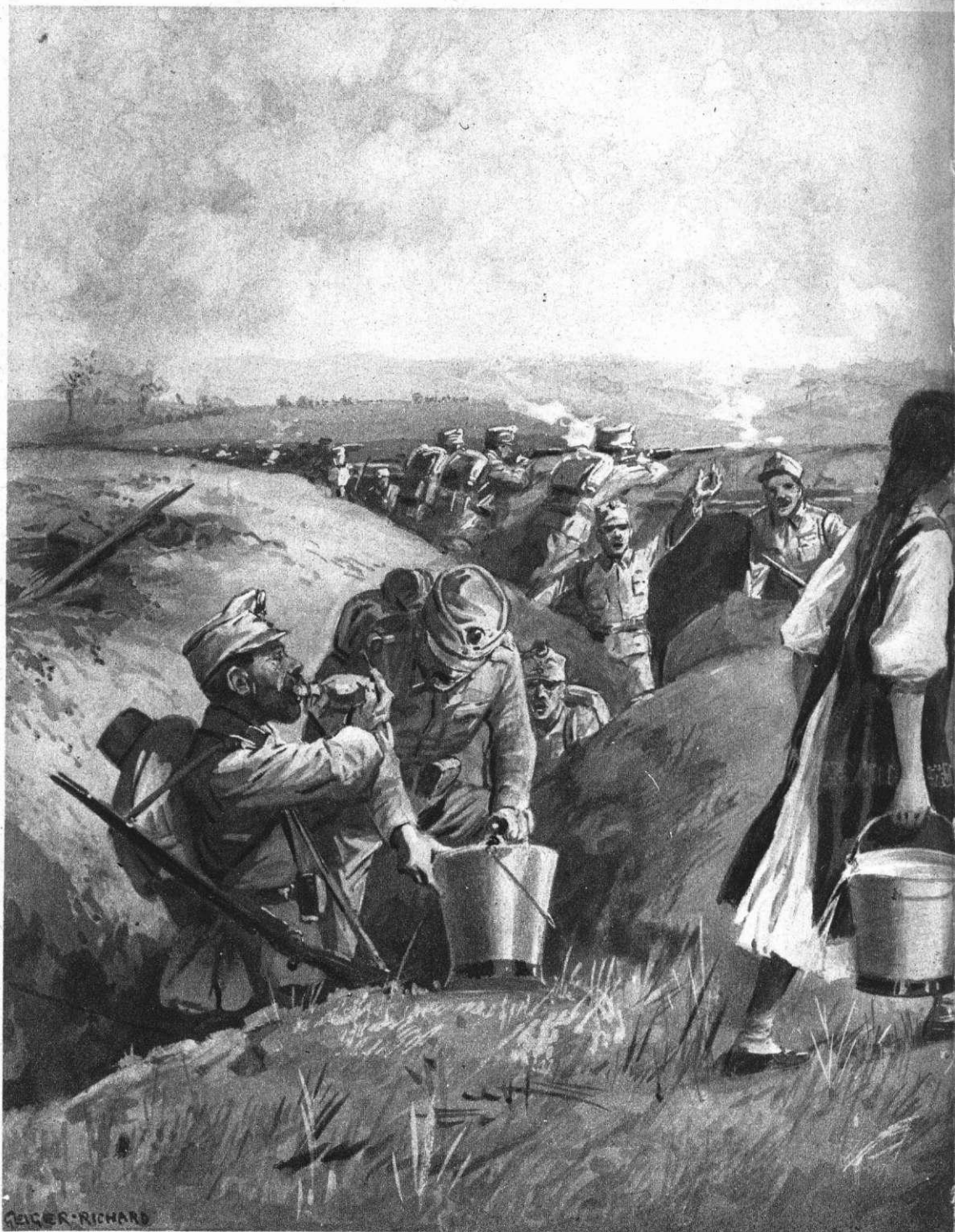
Az orosz puskák elevenebben szóltak, sorainkból elvágódtak a legények. Már megtettünk száz métert, százötvenet, kétszázat. Egyszerre útét éreztem a mellemem s a következő pillanatban már nem láttam semmit. A kötözőhelyen azután megtudtam, hogy ezredem elfoglalta az orosz pozíciót. Három ágyút vett el s ment tovább, előre.

Lemberg kiürítése.

Az oroszok azzal dicskedtek, hogy rengeteg zsákmányt ejtettek a lembergi csatában. Ez azonban nyilvánvaló hazugság, miután seregeink a legnagyobb rendben vonultak vissza és az alaposan megtépázott ellenség nem is gondolt rá, hogy kövesse. Lemberg sorsa azzal dőlt el, hogy Bruszi-
lov generálisnak Halics elfoglalása után sikerült lekerülnie Lemberg alá, mi-
által seregeinket az a veszedelem fenyegette, hogy visszavonulásának grodek—
przemysli természetes útjától elvágják. Ilyen körülmények között rendelte el
hadvezetőségünk a szeptember 3-ra virradó éjjelen *Lembergnek harc nélkül
való kiürítését*. Természetesen nem is lett volna értelme, hogy ezt a véde-
lemre teljesen alkalmatlan, egyébként pedig virágzó, népes várost kitegyék
az ostrom borzalmas pusztításainak. Két vonatot bocsátottak a menekülni
szándékozók rendelkezésére. Ezzel a két vonattal is főképpen azok utaztak
el, a kik olyan szerepet játszottak Galicia nemzetiségi mozgalmaiban, hogy
okkal tarthattak az oroszok boszujától. Így elhagyta többek között a várost
Neumann polgármester, a lengyel légiók egyik szervezője, kinek fejére az
oroszok nagy díjat tűztek ki. Gróf Szeptycki érsek a helyén maradt, hősies
kötelességteljesítését azonban nem méltányolták az oroszok, galád brutali-
tással fogságba ejtették és elvitték Oroszország belsejébe.

A nyolcnapos csata páratlan szívóssággal vívott harcaiban elfáradt
csapataink nagyszerű pozícióba vonultak vissza a grodeki tavak mögé, hogy
itt felüdüljenek és új erőre kapjanak. Mint már említettük, ez a visszavonulás
a legteljesebb rendben történt meg, az üldöztetésnek minden nyoma nélkül.
Különben a súlyosan károsult oroszok maguk sem akarták elhinni a helyzet
ilyen változását s ezért szeptember 3-án még egész nap lövették a már elha-
gyott lembergi sáncokat és Ruzsly orosz tábornok csak 4-én este tartotta
meg bevonulását Galicia fővárosába. Néhány nap múlva megérkezett Bob-
rinszky gróf is, hogy átvegye Lemberg kormányzását.

Geiger Richard rajza.

A kis Enoch Róza, a mint víz
levő katoná

zet hörd a harc vonalban
áknak.

Intaglio Herold Budapest

A FRANCIÁK ÉS ANGOLOK VISSZAVONULÁSA.

Végigkísértük Vilmos császár katonáit augusztus elejétől augusztus végéig valamennyi csatájukban s aligha túlozunk, ha azt mondjuk, hogy ilyet vagy ehhez foghatót soha még hadviselő nemzet nem mutatott az elámult világnak. Szinte beláthatatlan területen állották a leghevesebb harcot, száz és száz, talán ezer és ezer csatát kellett megvívniok, ám mindenütt mint szilárd, hajlíthatatlan és törhetetlen tölgycok állották a harcok viharját, ha talán itt-ott nem győztek is, de soha meg nem hátráltak.

S amikor már mindaz a nagy eredmény a kezükben volt, amit elérhettek: a német csapatok nem pihentek meg akkor sem és pillanatnyi késedelem nélkül mentek tovább fergeteges útjaikon. Ahol itt-ott még volt elintézni valójuk, mint pontos és rendszerető emberek, elvégezték az új hónapnak kezdete, tehát új föladatok érkezése előtt. Augusztus 29-én jelentették, hogy a megelőző napon egész Felső-Elszász határvonalán állandó és heves harc folyt. A győztes német seregek folytatták a visszavonuló franciák kiméltlen üldözését, akiket egészen a belforti erődök mögé hajszoltak vissza. A németek ez alkalommal ismét nagyobb hadizsákmányra tettek szert és megint elfogtak néhány száz franciát. Két nappal később, augusztus 31-ikén újabb kommuniké szólt a belforti harcokról. E szerint az augusztus 28-ikán megkezdett harc tovább folyt 29-ikén és 30-ikán is, amikor a németeknek sikerült megszállaniok a *Belchen* magaslatot, ahová nyomban felvontatták nehéz tetegeiket is. Amikor ez megtörtént, nyomban hombázni kezdték a belforti vár-rendszernek legészakibb záróerődjét, a *Giromagny*-erődöt.

Augusztus 31-én ismét sorozatos győzelmekről adott számot Stein főhadyszállásmester. Minthogy ezekről a harcokról egyéb közlés sem német, sem francia részről nem történt, itt adjuk a német hivatalos jelentést, amely a következőképpen szólt:

Kluck tábornok hadserege Combles vidékén gyenge francia haderőknek oldal-támadását egy hadtesttel visszaverte. Bülow tábornok hadserege St. Quentin mellett teljesen megverte a túlerőben lévő francia hadsereget, miután előzőleg már előnyomulása közben elfogott egy angol gyalogzászlóaljot. Hausen tábornok hadserege Rethel közelében az Aisne felé szorította vissza az ellenséget.

A württembergi herceg hadserege a Maason való átkelés további folytatásában előcsapataival nekiment az ellenségnek, később azonban nagyobb ellenséges haderő ellentámadására csoportaink egy része kényszerült visszatérni a Maas innenső partjára. Később a hadsereg ismét átkelt a Maas folyón és most az Aisne felé nyomul. A Les Ayvelles erődöt a sereg előnyomulása közben bevette.

A német trónörökös hadserege folytatja előnyomulását a Maas felé és az azon túl fekvő vidéken, miután a Montmédy-erőd parancsnokát az erőd helyőrségével együtt egy kirohanás alkalmával elfogta. Az erőd elesett.

Csaták Nancy körül.

A német nagyvezérkarnak már ismertetett dústartalmú jelentése említést tesz keleti Franciaországnak gyönyörű városa, a megerősített Nancy körül vívott harcokról is. A 120.000 lakójú várost körülölelik a különböző erősségek és például magában a városban — béke idején — tizenhat zászlóalj katona tartózkodik. Néhány kilométerre van tőle Luneville, amelynek béke idején tizenhét zászlóalj katonasága van, mögötte pedig Toul hatalmas védőművei sorakoznak, amelyekben egy teljes hadosztály és huszonkét zászlóalj katona tartózkodik békében. Ezeket felül még számos másik kisebb erődítés öleli körül szinte áttörhetetlenül Nancy városát.

Ebbe a veszedelmes, szinte ijesztő tűzfészekbe merészkedett bele sere-

gével a német trónörökös a lagardei, valamint a metzi nagy harcok és nagy győzelmek után, a futó francia seregek üldözése közben. A határon átkelve azonban Vilmos trónörökös északnak fordult és Longwytt vette ostrom alá, míg Nancy irányában Rupprecht bajor trónörökös tört előre és augusztus 23-án a XXI. német hadtest élén be is vonult Lunevillebe. Maga Luneville nincs megerősítve, de ott van előtte néhány kilométerre Manonvillers, a franciák legjelentősebb záróerődje, amelyet csaknem egészen a német határig megerősítettek a franciák pompás fedezékű állásokba elhelyezett ütegeik segítségével.

Manonvillers bevételével szabaddá vált az út Nancy felé. Amint mondtuk, annak el-
lenére is, hogy Nancy nincs állandó erődítésekkel ellátva, egyike a legnehezebben meg-

Egy Taube-rendszerű repülőgép-bomba teljesen megsemmisített egy francia ágyút.
(Egyszerű fényképirodák, Amsterdam).

vívható helyeknek, mert az említett környező erősségeken kívül a természet is gondoskodott számára hatalmas védelemről. A város előtt, a német határ irányában egy fennsík terül el, amelyet a *La Haye* nevű őserdő borít. Nancy fekvése védelmi szempontból oly kitűnő, hogy a franciák itt akarták megteremteni Páris után következő második legnagyobb védelmi pozíciójukat, amelynek védelmére 150.000 embert szántak.

Givet erőd elfoglalása.

Am még mindezzel sem volt teljes az augusztusi eredmények sora. Ugyancsak augusztus 31-ikén történt, hogy Franciaország legészakkeletibb erősségét, az Ardennek erdőségének sziklái közé ékelt *Givet* erődöt is elfoglalták a német csapatok. Ez az erősség egyenes vonalban dél felé haladva, a belga Namur és Dinant alatt fekszik. mint ezek, szintén a Maas partján s ennél fogva igen nagy a stratégiai jelentősége. Megostromlása is tetemes fáradtságba került s az ostrom nagy dicsőséget hozott az osztrák és magyar nehéz motoros ütegeknek, valamint francia földön harcoló nagyszerű tüzéreinknek.

A német vezérkar *Givet* elfoglalásáról csak szeptember 3-ikán adott ki jelentést, a melyben hízeltgő szakkal emlékezik meg a mi ütegeinkről is. Ime, a jelentésnek ezek a sorai:

A magas sziklák között lévő Givet zárerőd elfoglalásánál — írta Stein tábornok — ugyanúgy, mint Namur előtt, az Ausztria és Magyarország-ból küldött nehéz motorütegek könnyeszállíthatóságuk és biztos célbatalálásuk által elsőrangúan hatottak és kitűnő szolgálatot tettek.

Mintegy a háború első hónapjának mérlege gyanánt a német nagyvezérkar még egy érdekes jelentést adott ki az augusztusi franciaországi harcokkal kapcsolatosan. Mi sem fejezhető be megfelelőbb akkorddal a háború történetének ezt a fejezetét s ezért még ideiktatjuk Stein tábornoknak ezeket a beszédes sorait:

Csak lassan-lassan válik ismertté, hogy mekkora a hadseregek zsákmánya, mert a

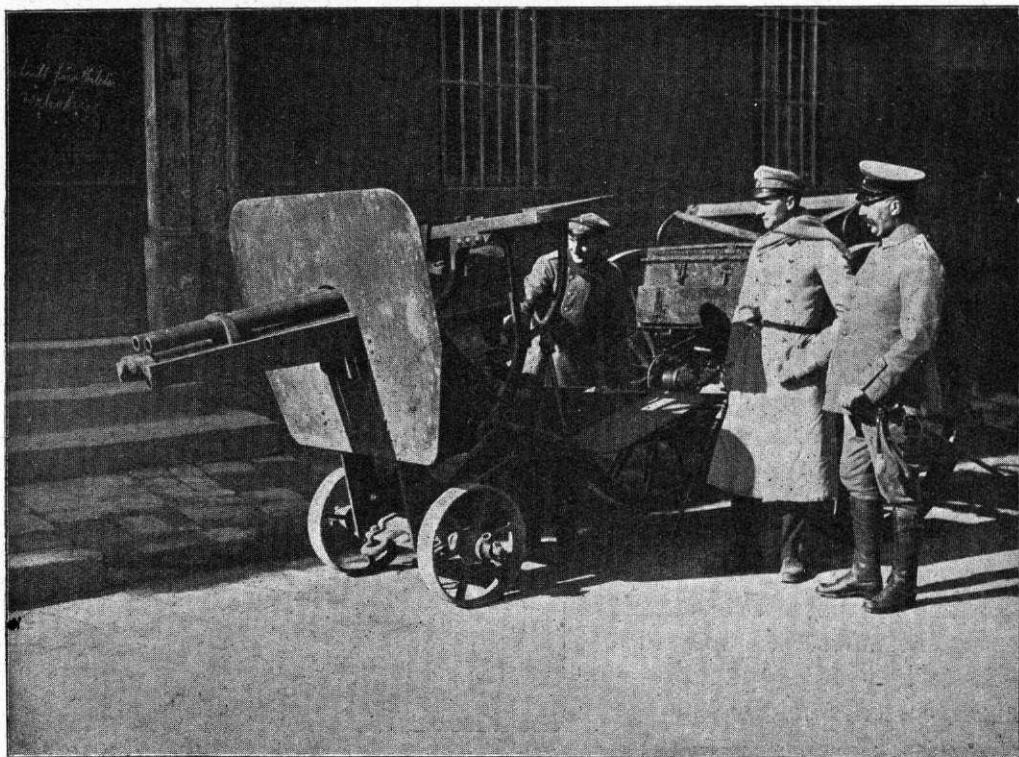
Német lövészárokból lelt francia shrapnellek.
(Sajtóiroda, Leipzig.)

csapatok gyors előnyomulásukban nem igen törődhetnek ilyesmivel. Az ütegek és járóművek, melyeket az ellenségtől elvettünk, elhagyatva állanak a szabadban és csak a később jövő csapatok gyűjtik össze azokat lassankint. Eddig csak Bülow tábornok hadserege szolgáltatott be pontos adatokat. *E hadsereg augusztus végéig 6 zászlót, 233 nehéz ágyút, 116 lábori ágyút, 96 gépfegyvert és 166 járművel zsákmányolt és azonkívül 12.934 ellenséges katonát fogott el . . .*

Természetes, hogy a többi német hadsereg sem volt kevésbé szorgalmas a zsákmányszerzésben. Csak éppen hogy Bülow tábornok pontosabb volt a — beszámolásban.

A francia jelentések.

A francia jelentések még egyre palástolgatták a német seregek páratlan sikereit, ám a kínos és gyötrelmes igazság mégis utat talált mindenüvé és csakhamar beszáguldotta az egész boldogtalan országot. A hadi jelentést tetszés szerint fogalmazhatták meg, a lapok száját sem volt nehéz betapasztani a cenzura rémítgetéseivel, de nem lehetett elhallgattatni azt a száz és százezer megriadt menekülőt, aki a német csapatok közeledtének a hírére megbolygatott nyájként rohant Dél-Franciaországba és elsősorban Páris falai közé. Ezek a szerencsétlenek északi irányban nem menekülhettek, ott már a német hadak ércfala állotta az útjukat, nyugati irányban sem volt

Revolver-ágyú Montmédyben.

tanácsos indulniok, mert Kluck generális csapatai már mélyen lefelé húzódtak és élő falként választották el keleti és nyugati Franciaországot, az egyetlen szabad út csak délnek vagy Párisnak vezetett. Amikor azután a sokat szenvedett, szörnyű nyomorúságba süllyedt északi franciák megtöltötték panszaikkal és zokogásukkal a könnyelmű, vidám és léhasághoz szokott Páris, megfagyott a hazug szó a francia hadak vezetőinek s a francia kormány tagjainak az ajkán is. Nem merték többé korlátlanul meghamisítani a valóságot.

Ebből azonban korántsem következik az, hogy attól fogva igazat mondtak és igazat írtak volna. Csupán annyit tettek meg, hogy egyidőre kurtább jelentéseket adtak és megszüntették a hazug győzemi híreket. Végtelenül jellemző az a hivatalos jelentés, amely augusztus 25-én, több szörnyű francia vereség után nagy óvatossággal, szinte dadogva, de mégis csak tudomására adta a francia népnek, hogy a köztársaság seregei abbahagyják a gyászosvégű offenzívát és a védekező harci módra térnek át. Ime, néhány idézet ebből a tipikus jelentésből:

A Maastól *nyugatra* álló hadseregünket — úgymond — a németek megtámadták. Hadseregünk a támadással szemben csodálatos módon helytállt. Két francia hadtestet, amely előrenyomult, rendkívüli gyilkos tüzeléssel fogadtak. A két hadtest eleinte nem tágított, de amikor a porosz gárda ellentámadásba ment át, *vissza kellett vonulnia*, de előbb az ellenségnek óriási veszteségeket okozott.

A Maastól *keletre* a francia csapatokat, amelyek igen nehéz területen vonultak előre, hevesen megtámadták és ezeknek *erős harc után vissza kellett vonulniok*.

Francia katonák harci szünet alatt kimásznak a lövészárokból.

A francia hadsereg most majd *defenzívában marad*, hogy a kellő pillanatban majd ismét megkezdje a támadást. *Veszteségeink jelentékenyek*, de nem állapíthatók meg pontosan. A németeknek is súlyos veszteségeik voltak. *Másrészről sikerült az orosz seregeknek Kelet Poroszország szívébe behatolniok.*

Természetes, hogy Páris kedve ez időtájt végtelenül nyomott volt és Páris utcáinak erőszakosan teremtett nyugalalmát minduntalan izgalmas tüntetések lármája törte meg.

French marsall «beszámoló»-ja.

Nemcsak a franciák, de az angolok is szorongó érzéssel várták az augusztusvégi harcok eredményeit, amelyek körülbelül az egész hadjárat végső kifejlését is mintegy előre jelezték.

E harcokról, amelyeknek kivétel nélkül mindegyikében a német seregek győztek, a német hadvezetőség nem adott teljes, részletes képet. A nagyvezérkar csak a legszükségesebb közléseket tette. Viszont a francia jelentések — érthető okból — még kevesebbet beszéltek ezekről a gigantikus, világtörténelmi harcokról. Egyedül French tábornok, az angol seregek generalisszimusa volt az, aki aránylag elég részletes és áttekinthető képet adott csapatainak szerepléséről és ezzel az angol-francia haderő borzalmas, állandó vereségeiről és visszavonulásáról. Az érdekes történelmi dokumentum szeptember 9-ikén jelent meg a hivatalos *London Gazette* hasábjain és bennünket érdeklő legfőbb pontjai így hangzanak:

Az ellenségnek balszárnyam megkerülésére irányuló nagy határozottsággal végrehajtott kísérletei meggyőztek arról, hogy az ellenségnek az a szándéka, hogy csapataimat Maubeuge felé szorítva, körülzárjon bennünket és azt hittem, hogy egy perccel sem szabad veszítenem, hanem más hadállásba kell visszavonulnom.

Ez a mozdulat nehéz volt és veszedelmes, nemcsak az arcvonalunk előtt álló túlerő folytán, hanem a csapatok kimerültsége miatt is.

Az újabb visszavonulás augusztus 25-ikén reggel kezdődött meg a *Le Cateau* közelében fekvő hadállás felé. Bár a csapatok azt a parancsot kapták, hogy *Cambrai-t*, *Le Cateau-t* és *Landrecies-t* megszállják, amely pozíciókat augusztus 25-ikén nagy sietéssel előkészítettek és elsáncoltak, mégis *komoly aggodalmam volt: okos dolog volt-e megállni és harcba szállani, annál is inkább, mert az ellenség erejének folytonos növekedéséről kaplam hírt.*

Ezenkívül jobb oldalunkon a franciák hátrálása még szakadatlanul tartott.

Elhatároztam tehát, hogy továbbra is visszavonulok, míg nagyobb akadályt, amilyen például a *Somme* avagy az *Oise* folyó, hozhatok az angol csapatok és az ellenség közé és alkalmat adhatok csapataimnak arra, hogy kipihenjék magukat s újra elrendezkedhessenek. Utasítottam tehát a csapatok parancsnokait, hogy *mihelyt lehetséges, vonuljanak vissza a Vermand—St. Quentin—Ribémont vonalra.*

Augusztus 25-ikén, meneteléstnk közben egész napon át szorongatott bennünket az ellenség, amely a kimerült angol katonák ellen vezetett támadásait a késő éjszakáig folytatta. Az augusztus 23-iki és 24-iki harcok idején *Sordet tábornokot, aki három francia lovashadosztállyal rendelkezett, arra kértem, hogy küldjön segítséget, Sordet küldött is értékes segítséget de emberei, tekintettel arra, hogy lovaik már teljesen ki voltak merülve, augusztus 26-ikán, a legválságosabb napon, nem voltak képesek bennünket támogatni.*

Augusztus 26-án napfelkeltekor nyilvánvaló lett, hogy az ellenség főerejét balszárnyunk ellen irányította, amelyet második hadtestünk alkotott. *Smith Dorrien* tábornok azt jelentette, hogy egy ily támadással szemben nem folytathatja a visszavonulást úgy, amint azt elrendeltem. *Részemről lehetetlenség volt Smith Dorrien támogatása.*

Végül nyilvánvaló lett, hogy *ha el akarjuk kerülni a teljes megsemmisülést, meg kell kísérelni a visszavonulást. Délután fél négy órakor kiadtam a parancsot a visszavonulás megkezdésére. Ezt a mozdulatot tüzérségünk, mely már maga is sokat szenvedett, a legodaadóbb, félelmet nem ismerő határozottsággal fedezte. A lovasság hatalmasarányú beavatkozása lényegesen segített az igen súlyos és veszedelmes operáció befejezésében. Szerencsére az ellenség is sokkal inkább szenvedett, semhogy az üldözést energikusan hajthatta volna végre.*

French tábornagy jelentése, amint látnivaló, igen őszinte és férfias és kétségkívül egyike a hadjárat legérdekesebb dokumentumainak. Bár hideg és kimért katonai stílusban, mégis izgalmas drámaisággal mondja el az angol hadsereg ötnapos borzasztó futását, amely végül is a st. quentini szörnyű vereséggel jutott el dicstelen befejezéshez.

Angol tüzérség a harcpontra vonul.

A HÁBORÚ VEZÉREI ÉS HŐSEI.

Frigyes kir. herceg.

Unokáinknak, majd ha a történelem legviharosabb és legsúlyosabb korszakát tanulják, Frigyes kir. herceg nevét, aki a világ legnagyobb háborújában diadalmas seregünk főhadvezére volt, az elsők között kell megtanulniok. Sem ő maga, sem neve napi aktualitások apró-cseprő forgatagában nem szerepelt, de amikor elérkezett az idők teljessége, erős kezével megkapta az események irányítását és a viharos, nagy korszakra rányomta egyénisége pecsétjét. Most, hogy a felség *marsallá*, — tábornagygyá — nevezte ki és ezzel kivételesen nagy, teljes hatalommal ruházta fel, elismerte világtörténelmi jelentőségű hadvezéri képességeit, tudását, energiáját, bölcsességét és hatalmát.

E nagy és kivételes méltóság negyvennyolc év óta nincs már betöltve. Békében általában nem szokták e rendkívüli hatáskört senkire sem ruházni és háborúban is csak a legkiválóbbak legkiválóbbjának adományozzák ezt a legfelsőbb imperiumot. A marsalli méltóságot először a világhírű hadvezér Wallenstein kapta, majd a török harcok idején Tilly, az olasz és németalföldi háború alatt Montecuccoli. Utána Bádeni Lajos őrgróf, a két Starhemberg, — Rüdiger és Guidó, — akiket a legendáshírű Savoyai Jenő herceg, Mária Theresia viharos korában: Daun gróf, Laudon és Lacy, Radetzky a lipcsei csata és olasz harcok zseniális vezére, Windischgrätz Alfréd herceg, az 1813—14-iki napoleoni harcok hőse: Mitrovicz Wratizslav gróf követtek. Utolsó marsallunk Frigyes főherceg nagybátyja, Albrecht főherceg volt.

Ilyen hős vezérek, világtörténelmi nagyságok után méltó utódként helyezkedik e dicső sorba korunk élő hadvezéreinek egyik legkiválóbbja: Frigyes kir. herceg, diadalmas harcaink főhadvezére.

Frigyes kir. herceg igazi katona. Tanult, bátor, széles látókörű, kiváló katona, aki egész életén át arra készült, hogy nagy szerepe legyen ebben az elkerülhetetlen harcban. Ötvennyolcéves ember, de testben és lélekben ereje teljességében. Aki valaha látta ezt a fiatalos arcú, ruganyos termetű, tagbaszakadt, — inkább alacsony, mint magas, — izmos embert, arra a megállapodottság, fiatalos energia, erő és szívósság hatását tette.

Frigyes kir. herceg 1856 június 4-én született a morvaországi Gross-Seelitzban. Atyja Károly Ferdinánd főherceg, anyja pedig a legmagyarabb főherceg, József nádor leánya, Erzsébet főhercegnő volt. Anyja nagy gondot

fordított arra, hogy már kisgyermek korában megtanuljon magyarul, vakációit a nádor alsúthi és tapolcsányi birtokain töltötte s így lett nyelvében is, érzelmeiben is éppen olyan magyar, mint nagyatyja a nádor és unokatestvére: József főherceg. Nagyatyja: Károly főherceg, az asperni győző és nagyanyja: Henriette, nassau-wartburgi hercegnő, az uralkodóház egyetlen protestáns tagja volt.

Kedvence volt nagybátyjának, a legkatonásabb Habsburgok egyikének: Albrecht főhercegnek, a marsallságban közvetlen elődjének, — aki katonává neveltette. Nővére királyné lett: Mária Krisztina, Alfonz spanyol király anyja. Ő különben tescheni herceg és egyike az uralkodóház leggazdagabb főhercegeinek. 1878 október 8-án vette nőül Belgiumban Croy-Dülmen herceg leányát: Izabellát s e révén sógora lett Esterházy Pál hercegnek, ami a magyarsághoz való meleg nexusait csak erősítette. Kilenc gyermeke született e házasságból, hét él gyermekei közül.

Fiatalon lépett a hadseregbe. 1871 március 14-én a tiroli császárvadászoknál hadnagy lett, 73-ban főhadnagy, 75-ben százados. Majd a 42. gyalogezrednél szolgált, 77-ben a 25. gyalogezred őrnagya, 78-ban a 13-iknál alezredes és 79-ben ennek az ezrednek parancsnoka Krakkóban és az ötvenkettesek tulajdonosa. 1880-ban a 18. gyalogezred parancsnoka Linzben, 1882-ben mint vezérőrnagy a 27. gyalogdandár parancsnoka. Végre Pozsonyban telepedhetett le kedvenc magyarjai között. Azóta tősgyökeres pozsonyi polgár, aki ismer itt mindenkit és akit e szép magyar város nem is a főhercegének, de az uraságának tekint. Ezóta állandóan Magyarországon lakik s szép leányaival kedvence a pozsonyi korzónak s a tátrai nyaralóknak. Felesége és valamennyi gyermeke tökéletesen magyar.

1886-ban altábornagyi rangban a 14. hadosztály és 1889-ben az ötödik pozsonyi hadtest parancsnoka lett. E magas állását a kishéri hadgyakorlatnak köszönheti, ahol a hadvezetőséget egyenesen frappirozta vezéri zsenialitásával. 1894-ben nyerte el a tábornagyi rangot, 1905-ben csapatfőfelügyelő, 1907-ben mint Rainer főherceg utóda, az osztrák Landwehr főparancsnoka és 1910-ben hadseregparancsnok lett, majd a háború kitörése után haderőnk főparancsnoka lett. Ez év decemberében pedig tábornagy, azaz marsall.

Kevesen tudják, hogy e kitűnő hadvezér egyik legnagyobb tisztelője és legintimebb barátja a németek hatalmas császára, Vilmos. Meleg szeretet fűzi őt a császárhoz, aki többször résztvett baranyamegyei — bélyei — vadászatán és akit ő is sokszor meglátogatott Németországban. Frigyes kir. herceg egyik leánya, a császár egyik közeli rokonának: Salm hercegnek a felesége. Veje potsdami kastélyában is többször találkozott a német császárral. Másik veje: Hohenlohe Gottfried herceg, berlini nagykövetünk. Hogy Frigyes kir. herceg vejét nevezték ki e fontos állásba, az a császár kívánságára történt és ez még melegebbé tette szeretetteljes barátságukat.

A MAI HADVISELÉS.

A Vörös-kereszt.

Szokás azt mondani, hogy ez a háború nemcsak országrészeket pusztít el, virágzó városokat dönt romokba, brutálisan vérbe-sárba gázolja az alkotó munka, emberi haladás és nyugodt boldogság áldásait, de letiporta a kultúrát, civilizációt, emberiséget és az újkor kifinomult, megtisztult erkölcsi világát is.

... És orosz, szerb foglyokat látunk, akik az imént még reánk lőtték gyilkos golyóikat, most pedig vendégeink, akiket szeretettel ellátunk. Ellenséges sebesülteket, akiknek megmentjük az életét, akiket becéző aggodással ápolunk. Leveleket látunk, amelyeket ellenségünk hatóságai küldöttek hozzáunk, hogy elfogott vitézeink családja megnyugodjék... A szeretetet, gyöngédséget, az ellenség megbecsülését látjuk, életének kimélését, megmentését, ápolását... Mi ez, ha nem kultúra, civilizáció, kifinomult, megtisztult fogalma, a modernné vált krisztusi erkölcsnek? És ennek a szervei, megteremtői, ápolói a Vörös-keresztetek.

A Vörös-kereszt nagyszerű intézményének alapjait a genfi konvenció rakta le.

A vágy azonban, hogy a sebesültek kinjait enyhítsük, őket ápoljuk, az életnek megmentjük; hogy a háborút csak államokkal vívjuk, de kezeinkbe került harcosaival emberségesen bánjunk s hogy a sebesültek ápolásának szerei, intézményei s hősei kivétessenek az öldöklések brutális joga alól, — ez a vágy már igen régi. És így a Vörös-kereszt eszméinek csirái már évszázadokkal ezelőtt termékenyítették a történelmi fejlődés talaját, míg végre ez eszmék ily pompázatosan szép és modern, terebélyes fává nőttek.

1581-ben történt ez emberséges irány felé az első lépés, amikor Tournay belga vár feladásánál az ellenfelek szerződésileg kötelezték magukat az ellenséges katonák

Dunant, a Vörös-kereszt megalapítója.

ápolására. Később gyakran kötöttek ily megállapodásokat, 1801-ben pedig a Percy francia tábori sebész egyezménye, amelyet a francia Moreau tábornok és a mi Kray generálisunk kötött, az már dióhéjban a genfi konvenció és a Vörös-kereszt intézménye volt. Így hát a nagyszerű intézmény első alapkölerakói mi vagyunk és a franciák. Mi betartjuk azóta is, a derék franciák — a legkevésbé.

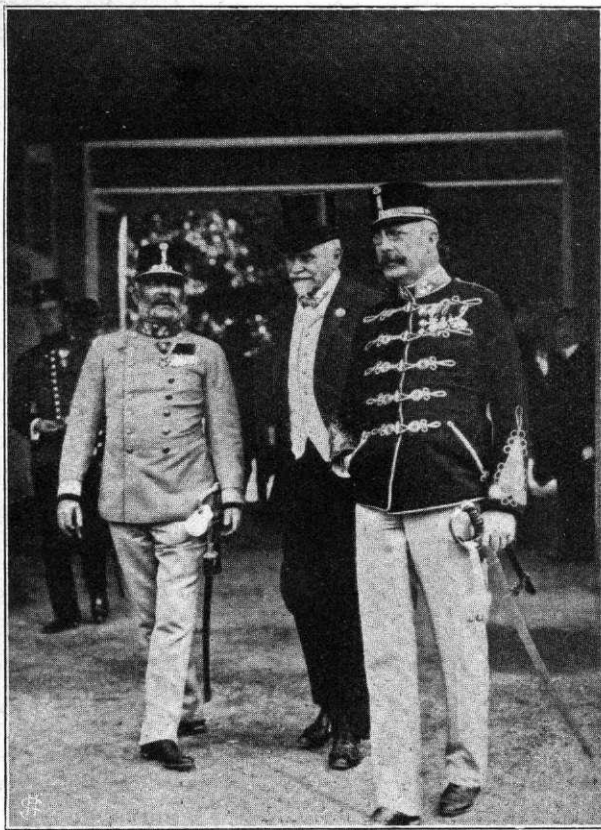
A lombardiai háború után dr. Palascino hirdeti a sebesültek s orvosok semlegességét s követeli, hogy az ellenség sebesültjeit szeretettel ápolják s az orvosokat, ápolókat ne bántsa, — hanem tisztelje — az ellenség is.

Dunant Henrik svájci író tette főként magáévá ezt az eszmét és azt is, hogy a sebesülteket gondos ápolásban kell részesíteni, mert eddig erre kevés gondot fordítottak. Hugo Viktor állott mellé s megalakult Lombardiában az első nőegyesület, amely célul a sebesültek ápolását tűzte ki céljául. Ez volt tulajdonképen az első Vörös-kereszt egyesület.

E buzgalomnak köszönhető, hogy Moynier Gusztáv, genfi tudós összehozta az első genfi ankétot, amelyen 16 állam hivatalos képviselői — köztük: Poroszország, több német állam, Belgium és Franciaország — gyűltek össze 1864 augusztus 8-án s Dufour tábornok és Moynier elnöklete alatt megcsinálták a genfi konvenciót, amelyet 12 állam rögtön aláírt. Azóta aláírta 38 állam, az összes európai országok, tehát mi és ellenségeink is s több ázsiai, afrikai és amerikai nemzet is.

Ezen az ankéten született meg a genfi konvenció. E világtörténelmi jelentőségű nemzetközi megállapodás születésének mindörökké emlékezetes napja tehát 1864 augusztus 8-ika.

Az 1864-iki konvenció kifejezi az óhajt, hogy a szerződő felek enyhítsék amennyiben lehet, a háborúval elválaszthatatlanul összefüggő nyomort, fékezze a szükségtelen szigorúságot és a sebesültek állapotát könnyítsék. Kifejezésre juttatja 10. szaka-

Ferenc Szalvator kir. herceg a Magyar Vörös-kereszt helyettes védnöke (jobbról) Frigyes kir. herceggel (balról).

szában a mozgókórházaknak és betegszállító járműveknek, valamint a szolgálattevő személyzetnek semlegességét; biztosítja az orvosok és egészségügyi személyzet zavartalan ténykedését a sebesült és beteg katonák gyógyításában, tekintet nélkül azok nemzetiségére, megkímélését azok házaiknak a beszállásolástól, kik sebesültek gondozására vállalkoztak, végül meghagyja kötelező alkalmazását a vörös-keresztes lobogónak minden kórházon és egészségügyi intézményen s viselését a vörös-keresztes karkötőnek az egészségügyi személyzet részéről. A vörös kereszt fehér mezőben, mely a svájci köztársaság címérének (fehér kereszt vörös mezőben) színváltoztatása folytán jött létre, már az előző évben tartott konferencián lett elfogadva.

E megegyezést a következő államok írták akkor alá: Baden, Belgium, Dánia, Spanyolország, az Unio, Franciaország, Anglia, Hessen, Olaszország, Hollandia, Portugália, Poroszország, Szászország, Svédország és Norvégia, Svájc és Württemberg.

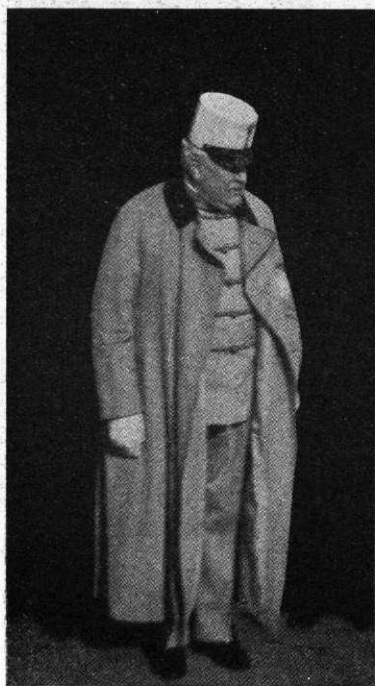
Gyakorlati jelentőségét már a 66-iki háború fényesen igazolta, de csak egyoldalúan porosz részről, mert a délnémet államok és Ausztria csak a königgrätzi csata után léptek be a konvencióba.

E konvenció revízióját az 1867 augusztus 26—31. közt megtartott párisi nemzetközi kongresszus csinálta meg, amelynek határozatait egy, már diplomáciai kongresszus szankcionálta, amely ülését Genfben 1868 október 5—20. közt tartotta és 22 állam képviselője vett rajta részt.

A második nemzetközi Vörös-kereszt konferencia, amint az Párisban megállapított, Berlinben 1869 április 22-én nyílt meg s míg az első a konvenció revíziója iránti óhajt érlelte meg, addig a berlininek programja legkivált az egyesületek alakulásának fejlesztésére, a szervezkedésre és nagyobb tevékenységének kiterjesztésére irányult. A 163 delegátus közt 30 kormány megbízott szerepelt. Igen nagy jelentőségű volt az a megállapodás, hogy a háborúban részt nem vevő államok katonáorvosai alkalmaztathatnak hadviselők kórházaiban. Ez a javaslat, mely mindenütt visszhangra talált, a következő háborúkban igen előnyösen gyakorlatba is jött. Így már a 70—71-iki háborúban a semleges államoknak igen sok katonáorvosa működött, majd később a 77—78-iki orosz-török háborúban is.

E konferencia alapján alakultak meg a Vörös-kereszt egyesületek azokban az országokban, amelyek a konvenció határozatait elfogadták.

Ezek az egyesületek mindenütt önkéntesek. Tagjai szabad akaratból, fizetés és más

Gróf Csekonic Endre.
(Alexy felvétele.)

ellenszolgáltatás nélkül hoznak áldozatokat és teljesítenek személyes szolgálatot. Az egyesületek célja a következő:

1. Előkészülnek a háború egészségügyi szolgálataira. Kórházakat állítanak fel, orvosszerekről gondoskodnak, hogy háború esetén minél jobb ápolása és kezelése legyen a háború betegeinek és sebesültjeinek nemzetiségre, fajra, vallásra való tekintet nélkül. E célból orvosokat, ápolókat, sebesült-hordozókat is képeznek ki.

2. A háborúban kórházaikat felállítják, szereiket a háborús egészségügyi szervezet céljaira adják. Tagjaik, orvosaik, ápolóik a háború e szervezetének szolgálatába állanak.

3. Közvetítik a háborús felek közt a foglyokra, ellenséges sebesültekre vonatkozó értesítéseket. Az ellenség elfogott vagy internált alattvalóinak sorsát figyelemmel kísérik, róluk emberséggel és az egyenlő elbánás elve alapján szeretettel gondoskodnak.

Ezek az egyesületek tehát egyszerű önkéntes, jótékony egyesületek, amelyeknek emberszerető tagjai önként hozzák áldozataikat, nagy vagyontokat gyűjtenek nagy céljaik elérésére, idegen államok háborúiban résztvesznek pénzükkel, szereikkel, orvosaikkal, ápolóikkal, kórházakat állítanak fel stb. Azonban állami felügyelet alatt állanak. Háború esetén teljes katonai fegyelem és ellenőrzés alatt.

A háborúban ugyanis úgy az egészségügyi szolgálatot, mint az idegen

A német császárné a Johannita-rend egy sebesült-vonatát látogatja meg Boroszlóban.

sebesültek és foglyok ügyét az állam látja, de e fontos ügyek emberséges és kellő ellátására igénybe veszi a Vörös-kereszt egyesületet is, amelynek vezetői, mint főmegbízottak, főmegbízotthelyettesek, megbízottak és megbízotthelyettesek katonai funkciót teljesítenek, beosztott tagjai katonai szolgálatot teljesítenek és ezért a honvédelmi minisztérium által előírt egyenruhát kötelesek is viselni. Galambszürke uniformist aranysujtással, rozettákkal, fehér sapkával, karddal, csupán a rózsákban a katonai distinkció helyett a Vörös-kereszt jelvényével, ugyancsak ilyen karszalaggal: fehér mezőben vörös keresztel.

E háborúban eléggé nem méltányolható nagyszerű munkát végez a mi Vörös-kereszt egyesületünk is.

Kórházai vannak és az egész országra kiterjeszkedő szervezete. Minden megyében és városban ott a Vörös-kereszt exozitura, amely el átja a sebesültek szállítását, ételmezését, gondozását és segélyezését. A harctereken mozgó kórházaik, ambulanciáik. A központban pedig tudakozó irodájuk, amely nyilvántartja a halottakat, sebesülteket. Értesítésekkel, felvilágosításokkal szolgál. Közvetíti a foglyok ügyeit. Értesíti a foglyok hozzátartozóit azok hogy- és hollétéről, gondoskodik nemcsak a legkifogástalanabb ellátásukról, de levelezésük zavartalan lebonyolításáról is. Kórházaik egyébként békében is a betegek rendelkezésére állanak.

Nálunk ez egyesület megalapítása megdicsőült királynőnk: Erzsébet anyagi jó szívét dicséri, akinek pártfogása alatt egy kiváló agilitású ember-

Ferenc Szalvátor kir. herceg a Vörös-kereszt ápolónői között (Seebald felvétele).

barát, Lintner Imre kezdeményezésére 1880-ban «Az Erzsébet királyné védelme alatt álló magyar országos segélyző nőegyesület» átalakult e célra és felvette 1881-ben a «Magyar szent korona országainak Vörös-kereszt Egylete» nevet.

Ezek a Vörös-kereszt egyletek vitték tehát ezután a szót a kongresszusokon. A berlini konferenciát ugyanis több konferencia követte. Fontosabbak voltak az 1904-iki és 1906-iki, amely 33 szakaszba foglalta a konvenciót.

Ez van ma is érvényben. Ez már nemcsak semlegeségről, de pártfogásról és tiszteletbenrésztéről beszél. Gondoskodik a hadegészségügyi intézmények sérthetetlenségéről, a halottak azonosságának megállapításáról, a csatatereken talált tárgyak megőrzéséről és levelek elküldéséről. Megtiltja a halottak kifosztását, az ellenséget tájékoztatja halálesetekről s hogy hány sebesült vétetett fel kórházi ápolás alá. A sebesültek és betegek iránti gondoskodás nemzetiségre való tekintet nélkül a katonákon kívül kiterjesztetik minden olyan hivatalos személyre, aki a hadsereg kötelékébe tartozik.

A katona-egészségügyi személyzet elfogatván, ugyanazt a zsoldot kapja, mint a megfelelő rangban levő ellenséges személyzet. A konvenció a feltételeket szigorítja, amelyek mellett a vörös-kereszt jelvény lobogókon, járműveken s karszalagokon alkalmazható és külön hangoztatja azt a tényt, hogy a jelvénynek semmi vallásos jelentősége nincs, csupán tiszteletből Svájc iránt alkottatott a jelvény a szövetséges címer színeinek felcserélésével.

Ezt a megállapodást csekély kivétellel, illetőleg csekély módosítással a legtöbb állam — a ma hadviselők mindegyike — törvénybe cikelyezte.

A magyar Vörös-kereszt e konvenciók és e törvény alapján feladatát nagyszerűen oldotta meg 36 éves fennállása alatt. Minden ínség enyhítésénél hathatósan működött közre, állandóan készen áll a háborúra, amelynek eljövetelekor a várakozásoknak

Gróf Lónyai Elemérné, Stefánia kir. hercegnő
mint ápoló-nővér.

pompásan meg is felelt. Tanfolyamokon kitűnő ápoló-személyzetet nevelt ki. Egészségügyi osztagokat teremtett. Anyagfelszerelése elsőrangú. A háború kitörésekor az egyesületnek 45.000 tagja volt, amely szám azonban a háború alatt jelentékenyen emelkedett.

A Magyar Vörös Kereszt-Egylet védnökei: a király és Mária Valéria főhercegnő. Védnökhelyettese: Ferenc Szalvátor főherceg. Helyettes védnöknője: Klotild főhercegnő. Elnöke: Csekonics Endre gróf, alelnökei: Széchenyi Miklós gróf püspök, Khuen-Héderváry Károlyné grófnő, Josipovich Géza, Pejacevich Márkné grófnő és Darányi Ignác. Főmegbizott: Edelsheim-Gyulay Lipót gróf. Főtitkár: Farkas László dr.

A Vörös-kereszt béke idejében aránylag kis szervezettel működik, háború idején azonban, — amikor a harcmezőkön megsebesült vagy megbetegedett katonák ápolásának, ellátásának és elhelyezésének oroszlánrésze vállaira nehezedik, — a szervezet alaposan kibővül. Békében mindössze két fizetéses tisztviselő látja el az adminisztrációt, amely az egyesület kórházát is kezeli. Hogy mily nagymérvű munkát végzett e kis apparátus az igazgató választmány vezetése alatt, annak bizonyítéka az is, hogy a háború kitörésekor már több mint nyolcvanezer ágy várta a sebesülteket.

Tatatóvárosi hölgyek, mint a Vörös-kereszt önkéntes ápolónői.

BEKÖTÉSI TÁBLÁK

A VILÁGHÁBORÚ KÉPES KRÓNIKÁJÁHOZ

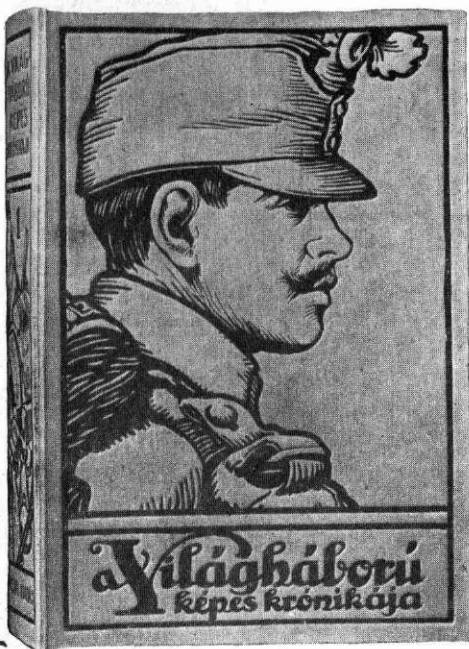
A 13. füzettel befejeződik a Krónika első kötete. Ezzel egyidejűleg t. előfizetőink és olvasóink rendelkezésére áll *a díszes és tartós vászontábla*, melyet Krónikánk részére egy kiváló művész tervezett. Itt mutatjuk be kicsinyítve. Látnivaló, hogy a tábla megtervezésében az az igyekvés vezette a művészt, hogy minden cikornyától ment, komoly és méltó köntösbe öltöztesse a Krónikát. Oly köntösbe, mely eljövendő távoli idők fiaiban is felkelti napjaink érzését és hangulatát. Olyan köntösbe, mely a komoly idők szellemével összhangzásban, ellentálló, szilárd egészbe foglalja Krónikánk köteteit.

A Világháború Képes Krónikája egy-egy kötetéhez való vászonbekötési tábla **1 koronába** kerül.

Kérjük, hogy a bekötési tábla árával budapesti t. előfizetőink 20 fillért, vidéki t. előfizetőink pedig 35 fillért sziveskedjenek beküldeni szállítási díj fejében.

Megszerezhető az összes könyvkereskedések, árusok, trafikok, valamint a kiadóhivatal útján. Mindenki ott szerezheti meg a bekötési táblát, ahonnan a Krónikát kapja.

A táblába való bekötést bármely könyvkötő végezheti. Mindenkinek érdeke, hogy a Krónikát a hozzávaló táblába köttesse és így őrizze meg a nagy napok ez emlékművét.

A bekötési tábla kicsinyített rajza.

Osztrák-magyar erődítések a Biltva vidékén (Kilophot).